

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๐๕

นายสมภาษก์ อูथाกร ทนายความ

สำนักงาน “ธรรมสถิตย” ทนายความ ถนนบำรุงเมือง พระนคร

พิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ร.โอภาสวัตรชั้น (ข้า โสติपालเถร)

ณ เมรุวัดวังม่วง

ตำบลฉวาง อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

294.3186

W3741W

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๐๕

นายสมภาษก์ อูथाกร ทนายความ

สำนักงาน “ธรรมสถิตย” ทนายความ ถนนบำรุงเมือง พระนคร

พิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ท่านพระครูโสภาสวัสดิ์วัตรขันธ์ (ข้า โสติपालเถร)

ณ เมรุวัดวังม่วง

ตำบลฉวาง อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

พิมพ์ที่ ร.พ. เลียงเชียงจางเจวิญ ๒๕๓ ตำราญราชฐร์ ถนนบำรุงเมือง พระนคร
นายเตียรุญย แซ่เตียรุญ เจ้าของผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๐๖

เลขที่ 2913186
พ 371 พ

เลขทะเบียน 008292

พระครูโสภาสวตฺรชนัฎ
(ขำ โชติปาโล)

ชาตะ ๒๐ มีนาคม ๒๔๓๕

มรณภาพ ๘ มิถุนายน ๒๕๐๔

ประวัติ

ท่านพระครูโสภาสวตรบัณฑิต (ขำ โชติपालเถร)

โดยย่อ

ท่านพระครูโสภาสวตรบัณฑิต (โชติपालเถร) นามเดิม ขำ ศิริวิรัตน์
เกิดวันอังคาร ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ.
๒๔๓๕ ณ บ้านปากน้ำ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนคร
ศรีธรรมราช เป็นบุตรนายช่วย นางเฉียบ ศิริวิรัตน์ มีพี่น้องรวมบิดา
มารดาด้วยกัน ๖ คน คือ

๑. นายสิบ

(ถึงแก่กรรมแล้ว)

๒. นางพุด

(ถึงแก่กรรมแล้ว)

๓. นางเกตุ

(ถึงแก่กรรมแล้ว)

๔. นางนิม

(ถึงแก่กรรมแล้ว)

๕. นายสี

(ถึงแก่กรรมแล้ว)

๖. พระครูโสภาสวตรบัณฑิต

(ขำ ศิริวิรัตน์)

เมื่ออายุ ๑๒ ปี ได้ศึกษาเล่าเรียนหนังสือไทยในสำนักพระอธิการ
กติน อติตเจ้าอาวาสวัดวังม่วง ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรี
ธรรมราช มีความรู้จบชั้นประถมบริบูรณ์

วันที่ ๓๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๘

ได้บรรพชาอุปสมบท ณ พระ

อุโบสถวัดท่าโพธิ์ ตำบลท่าซึก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
มีพระรัตนธัชมุนี (ม่วง รตนทุลาโช ป.) ครองดำรงสมณศักดิ์เป็นพระธรรม

โกศาจารย์ เป็นพระอุปชฌายะ พระครูพิ ภูมโร เจ้าอาวาสวัดวังม่วง
เป็นพระกรรมวาจาจารย์ อุปสัมบทแล้วมาอยู่วัดวังม่วง

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๕ พรรษา ๘ ได้เป็นพระใบฎีกา
ฐานานุกรมของพระครูนวล เจ้าคณะแขวงฉวาง และทำหน้าที่แทนเจ้า
อาวาสวัดวังม่วงด้วย

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พรรษา ๑๕ ได้เป็นพระสมุห์
ฐานานุกรมของพระอโนมคุณมุนี (กล่อม อนุภาโส ป.) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
วัดราชาธิวาสวิหาร พระนคร และได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัด
วังม่วงด้วย

วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ พรรษา ๑๗ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้า
คณะหมวดตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และมีหน้า
ที่ปกครองวัดคณะธรรมยุตในอำเภอฉวางด้วย

วันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ พรรษา ๑๘ ได้เป็นพระปลัด ฐานา-
นุกรมของพระครูไพศาลศีลวาท (ย้อย มหาธาโต) เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์
ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เจ้าคณะแขวงฉวาง
และได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะแขวงฉวางด้วย ต่อมาเมื่อที่ประชุม
พระเถรานุเถระทางล่องนิกาย ได้ลงมติให้การปกครองคณะเป็นไปตาม
นิกาย ท่านก็ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะธรรมยุตตำบลและเจ้าคณะธรรมยุต
ผู้ช่วยอำเภอฉวาง จนตลอดชีวิตของท่าน

วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ พรรษา ๑๘ ได้รับตราตั้งเป็นกรรม
การศึกษ ประจำอำเภอฉวาง โดยอนุมัติจากพระยาสุรพลพิพิธ ข้าหลวง
ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖ พรรษา ๑๙ ได้รับพระราชทาน
สมณศักดิ์เป็นพระครูโสภาสังวรวัชรันท์ ในตำแหน่งเจ้าคณะหมวดแขวงฉวาง
อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ พรรษา ๓๙ กรมหลวงวชิรญาณวงศ์
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ เจ้าคณะใหญ่คณะธรรม
ยุต ได้ทรงพระกรุณาแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌายะประเภทวิสัย ใน
คณะธรรมยุตติกนิกาย และได้ให้การบรรพชาอุปสมบททุกบุตรมาจน
ตลอดอายุของท่าน

ท่านพระครูโสภาสังวรวัชรันท์ (จำ โชติปาตเถร) ได้นำเพียรความ
ดีตลอดมา ทั้งในด้านการศึกษาการปฏิบัติ และการก่อสร้างถาวรวัตถุ
ซึ่งสั่งเหล่านายปรากฏเป็นลักษณะอย่างอยู่หลายประการ นับว่าท่านเป็น
เนติบุคคล คือบุคคลตัวอย่างของสาธุชนทั่วไป ที่ควรทำอะไรให้เป็น
หลักไว้บ้าง นับเป็นพรหิตประโยชน์ที่ท่านได้กระทำไว้ให้ประจักษ์แก่
ตาโลก ส่วนอรรถประโยชน์ในสายตาของข้าพเจ้า ยังไม่เคยปรากฏว่าท่าน
เป็นผู้เศร้าหมองเลย ทั้งในด้านศีลสมบัติ ธรรมสมบัติ และปัญญาสมบัติ
ท่านคอยชักจูงใจเด็กด้นหน้าด้วยศีล ด้นกลางด้วยธรรม ด้นละเอียด
ด้วยปัญญาเสมอมา นับว่าท่านได้ทำความดีทั้งด้านผู้สอนและผู้เรียนมา
อย่างดี ควรได้รับการสรรเสริญอย่างยิ่ง

ครั้นเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๕ เวลา ๒๐.๐๕ น. ท่านได้
มรณภาพลงด้วยอาการอันสงบ เพราะโรคชรา คำนวณอายุได้ ๖๙ ปี
พรรษา ๔๖ พรรษา แม้ร่างกายสังขารของท่านจะได้แตกสลายไป แต่
ความดีของท่านยังปรากฏอยู่กับใจของศิษยานุศิษย์ตลอดกาลนาน.

คำปรารภ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ ท่านพระครูโสภาวดีวัตรชั้น (เจ้า
โชติปาตเถร) เจ้าอาวาสวัดวังม่วง เจ้าคณะธรรมยุตตำบล อำเภอฉวาง
และเจ้าคณะธรรมยุตผู้ช่วยอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่ง
คณะกรรมการจัดงานมีท่านเจ้าคุณพระราชวราภรณ์ (เจิม กนฺตสีโล ป. ๙)
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และรองประธานกรรมการบริหารวัดราชาธิวาสวิหาร
จังหวัดพระนคร เป็นประธานกรรมการจัดงาน และคณะกรรมการจัดงานได้
ลงมติเป็นเอกฉันท์กำหนดวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๐๖ เป็นวันพระราชทานเพลิง
ศพ ณ เมรุวัดวังม่วง ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวงาน พระราชทานเพลิงศพ ท่าน อาจารย์ มา โดย
บังเอิญและทราบเอาเมื่อใกล้จะถึงวันกำหนดพระราชทานเพลิงศพ ในฐานะ
ข้าพเจ้าเป็นศิษย์ท่านตั้งแต่อายุได้ ๗ ขวบ มีความใกล้ชิดกับท่านไม่เคย
ขาดการติดต่อจนท่านมรณภาพ ซึ่งแม้โอกาสจะน้อย ก็ใคร่จะได้ทำอะไร
สักอย่างหนึ่งในงานพระราชทานเพลิงศพ ให้ปรากฏตัญญูกตเวทิตาธรรม
ในฐานะศิษย์จะพึงมีต่ออาจารย์ผู้มีพระคุณเสมอมา

ความใกล้ชิดเมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก ท่านได้นำหนังสือออกทาน
มะพร้าวท่านเคยเขียนข้าพเจ้า ๒ ท เพราะข้าพเจ้าขอ ท่านไปไหนข้าพเจ้าก็
ส่งพายยามตามหลัง ถ้าทางไกลต้องขี่ช้างเป็นพาหนะ ข้าพเจ้าก็เป็นความ
ซำซอซำไปกับท่าน ครึ่งหนึ่งท่านขี่ช้างพาข้าพเจ้าทั้งที่เป็นเด็กให้ไปขอ
อนุญาตตัดไม้ทำเรือแข่งที่อำเภอทุ่งสง ท่านให้ส่งค่าค่าไปอนุญาต ค่ารถ

ไฟ ค้าอาหาร ชาวเจ้ากตขงไปขอขอนุญาตตัดไม้ต่อพนักงานป่าไม้อำเภอ
 ท่งด่ง ท่างการไม่อนุญาตหาว่าชาวเจ้าเป็นเด็ก ชาวเจ้าได้ไปหาท่านขุน
 วน ๆ ป่าไม้จังหวัด เพราะเคยรู้จักและรู้ตัวว่าเป็นญาติคุณพระบริรักษ์ราช
 อักษร (ม้าย ญ ดลาง) ซึ่งท่านรักชาวเจ้าเหมือนบุตร พอดีไปถึงบ้านท่าน
 ขุนวน ๆ คุณพระมาพักอยู่ทนน ท่านช่วยเหลื่อขออนุญาตตัดไม้ทำเรือได้
 ชาวเจ้ารู้สึกดีใจตวบาทได้ทำงานให้ท่านดำเรจ กลับมาวดวงมวงนำเอา
 ไปอนุญาตตัดไม้ ๓ ต้นถวายท่าน รู้สึกว่าท่านดีใจมาก ท่านให้ชาวเจ้า
 เดินทางไปที่บ้านท่งยวน ตำบลท่งด่ง อำเภอท่งด่ง เพื่อหาคนชำนานูป่า
 เขิงภูเขาดำกเป็นป่าทึบ มีสัตว์ใหญ่น้อยมากเช่นช้างและเสือเป็นต้น ชาว-
 เจ้าชอบพอกับตำรวจตรศลาย ตำรวจรักษันตำบลท่งด่งในสมัยนั้น เป็นผู้
 ชำนานูป่า อีกทั้งรู้ว่ามีไม้ตะเคียนทองในป่าเขิงภูเขาดำก ตกลงนดกน
 เป็นทแนนอนถึงวันท่านจะยกขบวนไปตงปราดตัดไม้ทำเรือแข่ง ท่านกับ
 พวกจ้านวนมารวมทงชาวเจ้าด้วยเดินทางไปป่าเขิงภูเขาดำก ชาวเจ้าเป็น
 ความทางของชาวเจ้าเองดำหุรบให้ท่านนั่งและบรรททเครื่อง ดมภาระนานา
 ชนิด ไปตงปราทำเรือแข่งในป่าเขิงภูเขาดำก ในคืนแรกหรือในคืนที่สอง
 จำได้ไม่แนก เกิดมีช้างป่ามาทงโหดง ตรงมาที่ปรา มีเสียงไม้ปรักหัก
 พังดังสนั่นหวนไหวเล็ดทอนไปหมด จนผู้คนพากันตกใจตวรองเอะกนขน
 ชาวเจ้านอนอยู่ข้างท่านหลับต้นทท่านปลุกชาวเจ้าให้ตนขน บอกชาวเจ้า
 ว่าช้างโหดงมา ๆ ชาวเจ้าตนแลวนั่งจับมือท่านบอกท่านว่า ท่านกับผม
 ไปที่จอมปลวกดูใกล้หน้าปรา ท่านถามว่าใกล้ไหม ชาวเจ้าว่า ใกล้ ต่าง
 หวาดกลัวเตรียมตวรหนกน พอเสียงช้างมาใกล้ปรา เสียงช้างเหล่านน
 ค่อย ๆ เงียบไปเฉย ๆ ชาวเจ้าเป็นเด็กจึงพูดกับท่านว่า ผิดสำทหลอก
 ท่านหัวเราะยี้ ๆ ในลำคอ แล่ดงว่าชอบใจคำพูดของชาวเจ้าภาษาเด็กบ้าน

นอก จนต่อมาทำพิธีบวงสรวงตัดไม้ตะเคียนทองต้นที่ชนอยุ่ร่มห้วยน้ำไหล
 ลอดไทราก คนบ้านเราถือกันว่าเป็นไม้มหานางไมตรีายมาก โคนักันจน
 เหลือน้อยถาไม้ออนลมครนลงนานแล้ว แต่ไม้นั้นนับไปบิดมาไม่ลมหดงออก
 แอ็ด ๆ จนต้องบนบานจึงล้มไปทางปลายห้วย ต้นทั้งใหญ่ล้มลงโดยไม่มี
 แตกร้าวตรงไหนเลย ท่านออกไปตรวจด้วยตนเองตลอดตั้งแต่โคนต้นไป
 จนปลายของต้น แล้วพูดออกมาว่า พิกัด ๆ พวกช่างช่วยกันวัดชุดทำเป็น
 รูปเรือโกธน มีความยาว ๑๑ วาเศษ โกธนเสร็จต้องใช้คนชักลากอยู่ถึง ๔
 วันจนถึงวงอศยคลองมัน ลงคลองแล้วอีก ๒ วัน จึงใช้ช้างลากจนถึงท่าน้ำ
 วัดวังม่วง ในขณะที่พวกช่างกำลังทำกันอยู่ เรือदानไหนมดแต่ท่านว่า
 ให้ตั้งชื่อเขาว่า “นางพรายล์มุทร” บรรจุผีพายเต็มอัตราในเวลาแข่ง
 จำได้ว่าประมาณ ๔๘ คน เป็นเรือแข่งที่ใหญ่โตมากในสมัยนั้น เรือदान
 มีช่างเรือตายไปถึง ๒ คน คือ นายศรีพรหม นายหนุ่ม มีชาวเลาบอกว่าตาย
 เพราะนางไม้อ่อนรายแรง ส่วนนายช่างใหญ่ คือ นายแดง ดีชวตร
 ตาข้าพเจ้าไม่เป็นไรอยู่มาได้จนอายุกว่า ๘๐ ปี จึงป่วยและล้มตายด้วยโรค
 ชรา เมื่อจอดไว้ที่ใต้ถุนศาลาการเปรียญวัดวังม่วง เมื่อมีผู้คนไปแต่ละต้อง
 ห่วงของเข่า คนนั้นก็จะมาอาการปวดท้อง ปวดหัว จุกเสียดจนต้องบนบาน
 เสน่สรวงกันเสมอ มีคนเลาข้าพเจ้าว่า นายคอง ฦบพลัน ซึ่งมีศักดิ์เป็น
 ตาของข้าพเจ้าเป็นหมอเฒ่าสรวง เมื่อใครถูก “นางพรายล์มุทร” เฒ่า
 งาน ท่านชอบการแข่งเรือในวันเสด็จพระวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ชอบทำ
 เรือแข่งแจกจ่ายให้ตามหมู่บ้านซึ่งอยู่ริมแม่น้ำลาคคลองสำหรับมิไว้ใช้แข่งกัน
 ในวันเสด็จพระดังกล่าวแล้ว ท่านกับข้าพเจ้าเคยตกทุกข์ลำบากจนญัตถ์อภัย
 นานาประการ ซึ่งโอกาสไม่อำนวยให้เล่าเกินกว่าจำเป็น

เมื่อข้าพเจ้า ท่านเจ้าคุณพระราชวราภรณ์ กับพวกเพื่อน ๆ ออก
 หลายคน มอญครบบวช ดำหรับข้าพเจ้ากับท่านเจ้าคุณพระราชวราภรณ์
 ได้เข้าเป็นนาคดวงมวงอยู่กับท่านวันเดียวกัน เรียนบวชด้วยกัน ถึงเวลาบวช
 ท่านก็จัดให้เข้าคู่ขอบรรพชาอุปสมบทด้วยกันอีก แต่ข้าพเจ้าเคยเปรียญหมดอายุ
 น้อยกว่าท่านเจ้าคุณเล็กน้อย ท่านเจ้าคุณจึงมีอาวโศกกว่า เมื่ออุปสมบทแล้ว
 เวลาไปสวดมนต์ สวดพระอภิธรรมในงานนิมนต์ ท่านเจ้าคุณเป็นสัณการ
 ข้าพเจ้ารองคอก ในขณะที่เจ้าพรหมอายุทอดวงมวง ๒ พรรษา ข้าพเจ้ากับ
 ท่านเจ้าคุณพระราชวราภรณ์ เป็นคู่แข่งกันในการศึกษานักธรรมชั้นตรี โท
 จนสอบได้นักธรรมชั้นตรี โท ปีละชนได้พร้อมกัน เมื่อข้าพเจ้าและท่านเจ้า
 คุณพระราชวราภรณ์สอบได้นักธรรมชั้นตรีแล้ว ข้าพเจ้าเป็นผู้มีโชคที่จะได้
 มรดกพระ กลาวคือ คุณครูกล้า คุณแม่เพ็ง คุณคักกิด เป็นชาวอำเภอทุ่งดง
 ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย มีศรัทธาแรงกล้าอยากจะให้ลูกบวชธรรมยุตได้
 นำเอนายแม่ คุณคักกิด ลูกชายมาฝากเป็นศิษย์ให้บวชดามเนรธรรมยุต
 โดยท่านทั้งสองเล่าว่า อำเภอทุ่งดงไม่มีวัดธรรมยุต ข้าพเจ้าเห็นนายแม่
 คุณคักกิด เขาแดง เป็นเด็กทนายรักมความรเบองตนถึงขนมขยม เมื่อพบ
 ข้าพเจ้าวันแรก เขาเรียกข้าพเจ้าว่า ตันบางท่านบางปะปนกัน ข้าพเจ้า
 รับเธอไว้เป็นศิษย์ และได้้นำเธอพร้อมด้วยบิดาเธอและบิดาข้าพเจ้า
 ไปฝากท่านอาจารย์ ๆ ก็ได้รับเธอไว้เพื่อให้ขอบรรพชาต่อไป จด
 อะไรให้ เธอเล่าเรียน ศึกษาเรียนได้เร็วจำได้แม่นยำ จนเมื่อเธอขอ
 บรรพชาเป็นดามเนรแล้ว เธอได้ศึกษาเล่าเรียนดีและเก่งมาก สอบ
 ได้ได้ทุกชั้น เป็นที่พอใจของอาจารย์ คราวหนึ่งเธออาพาธ
 มีอาการหนักมากจนหมอ และใครต่อใครตลอดถึงท่านอาจารย์กับบอกว่าเธอ
 คงจะไม่รอดชีวิตอยู่ได้ ตัวร้อนจัด ท้องผูกไม่ถ่าย นอนอาหารไม่ได้เลย

ดงหลายวน นอนเข้าศีรษะของเชอหนนตักข้าพเจ้าและตองนอนดักกับ
 ข้าพเจ้าจนข้าพเจ้าจะจากเธอไปไหนไม่ได้ แม้จะไปเบาไปลุ่มตองพด
 อ่อนวอนให้เธออนุญาตจึงจะไปได้ ไม่แล้วเธอร้องให้ คอ เธอไม่เห็น
 ข้าพเจ้าไม่ได้นนเอง ข้าพเจ้าตองนอนกกกอดเธอเหมือนแม่กับลูกเพ่ง
 กลอด ข้าพเจ้าได้อาศัยนายทอง มณีนาด ซึ่งเป็นแพทย์ประจำตำบลฉวาง
 มั้กักเป็นตาของข้าพเจ้าเป็นหมอรักษาเธอ ถ่ายไม่ออกข้าพเจ้าเอาหลอด
 ไม้ไผ่โปะเล็ก ๆ เอาเกด้อได้ ในหลอดไม้ไผ่ ได้ทวารหนักของเธอใช้
 ปากเบ้าด้วยลมให้เกด้อเข้าไปหลาย ๆ ครั้ง จนก้อนศุคหลุดออกมาเป็น
 เมล็ดเล็ก ๆ โตเท่าเมล็ดข้าวโพด ข้าพเจ้าได้พยายามส้วน โดยวิธีดังกล่าว
 จนก้อนศุคละลายถ่ายออกมาได้ ตอจึงคอยหาयरอนจิต และทำให้เธอ
 รุ้สึกตัวขึ้นได้ โดยลำดับ วันหนึ่งเธออาการหนักมาก คุณครูกล้า คุณ
 แม่เพ่ง บิดามารดาของเธอมา ส่งลารเธอร้องให้ ทงต้องทานจึงได้พด
 ยกเธอให้ เป็นลูก ของข้าพเจ้า ๆ กรบคา ทาน ทงต้อง ด้วยความ เต็มใจ และ
 ความรักเอนดูส่งลารเธอเหมือนลูกเกิดมาเอง ได้พยายามเยียวรักษา
 เป็นเวลายาวจนเธอหายเป็นปกติ เธอได้ศึกษาเล่าเรียนดและเก่งทำขอ
 เลี้ยงให้ข้าพเจ้าและล่านักเรียนวัดวังม่วง และตัวเธอเอง ในสมัยนั้น
 ข้าพเจ้ากลายนัยว่า ไม่มีผู้ใดจะเสมอมือเหมือนล้ามเนรแม่ หมุมวีโร ใน
 กาลต่อมาเธอได้ศึกษาเล่าเรียน จนเจริญงอกงามในพระธรรมวินัยจนดำเร้จ
 เป็นเปรียญเอก และเมื่อเธอดาดมณเพศออกมาเป็นคฤหัสถ์ เธอก็ได้
 ศึกษาเล่าเรียนจนดำเร้จ ชนปริญญา จากมหาวิทยาลัย วิชาธรรมศาสตร์และ
 การเมือง นับว่าเธอเจริญทางพุททจักรและอาณาจักร เป็นผู้ส่ววาง
 ได้รทั้งทางคดธรรมและทางคด โลก อันศิษยวัดวังม่วงของท่านอาจารย์
 คอเธอผู้น เป็นตัวอย่างทดผู้หนึ่ง ซึ่งท่านอาจารย์พบข้าพเจ้าครั้งใด

ต้องถามถึงเขตทุกครึ่งเล่มมาจนมรณภาพ

เมื่อข้าพเจ้าเป็นศิษย์ท่าน ข้าพเจ้าได้มีฉันทน์จดหาไม่วางห่อเกล้า
วางคานทองหมด ของค่าลาการเปรียญวัดวังม่วง และเมื่ออุปสมบทแล้ว
ข้าพเจ้ากับบิดามารดาได้ปลุกสร้างกุฏิขึ้นหลังหนึ่ง กุฏินี้ท่านยังไม่ได้
เรียบรอยท่านมหานิดได้ขึ้นไปอยู่จำพรรษา ที่ทำไม่ได้จริงเนื่องจากท่าน
ได้จัดการตั้งข้าพเจ้าเข้าไปอยู่วัดราชาธิวาสวิหาร จังหวัดพระนครเสีย
และได้ทราบข่าวต่อมาท่านเจ้าคุณพระราชาธรรมา (เจิม กนฺตสีโต ป. ๘)
ซึ่งยังคงอยู่วัดวังม่วง ได้ทำตอจนกล้าเร่งเรียบรอย แต่เมื่อเรื่องจบขึ้น
เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ข้าพเจ้าได้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
เขต ๒ จังหวัดนครราชสีมา หน่วยเลือกตั้งหนึ่งตั้งอยู่บนศาลา
การเปรียญวัดวังม่วง ซึ่งอยู่หน้ากุฏิหลังที่กล่าวถึง จำได้ว่าคุณครูแก้ว
ไม่เรียง เป็นประธานกรรมการตรวจคะแนนหน่วยนั้น ในการเลือกตั้งครั้ง
นั้น ข้าพเจ้าผู้สมัคร ได้เดินไปนอกบริเวณหน่วยเลือกตั้ง กุฏิหลังนั้น
พอดูอยู่นอกอาณาบริเวณหน่วยเลือกตั้ง ๓๐ เมตร พอข้าพเจ้าจะเดินขึ้น
ไปชมกุฏิที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ปลุกสร้างถวายวัดเป็นของดังที่ มีพระรูปหนึ่ง
ท่านเกรงครัดต่อพระธรรมวินัยและท่านไม่ชอบแฉะทางการเมือง จำพรรษา
อยู่กุฏิหลังนั้น ท่านออกมาห้ามข้าพเจ้าว่า นักการเมืองขึ้นมาบนกุฏิ
ไม่ได้ ได้ให้ข้าพเจ้ากลับลง ข้าพเจ้าตอบไปว่า กุฏินี้ข้าพเจ้าเป็นผู้
ปลุกสร้าง ผมอยากจะขึ้นไปชมดู ไม่ทราบว่าท่านเป็นเจ้าของ ข้าพเจ้า
กลับลงจากกุฏิขึ้นเสีย ข้าพเจ้านั่งมองพระรูปนั้นเมื่อใด อดจำไม่ได้
จนทราบเท่าทุกวันนี้ไม่เคยลืม จึงได้เอามาเขียนเล่าสู่กันฟัง เป็นเรื่อง
จำในบรรดาพวกศิษย์ของท่าน

ท่านได้จัดตั้งข้าพเจ้าเข้าไปอยู่วัดราชาธิวาสวิหาร ท่านได้ไปตั้ง
 ข้าพเจ้าที่สถานีรถไฟฉวาง ก่อนรถด่วนจะเข้าเทียบชานชาลาด้านนี้ ท่าน
 เข้ามอบจอบจรวงข้าพเจ้าเข้าไปข้างรถด่วนแล้วพูดสอนข้าพเจ้าว่า “เรา
 เชื่อว่าคุณเรียนได้สำเร็จ เราก็คงคุณจะไปทำเรื่อง เพราะใจร้อน คุณ
 ไปแล้วกลับมาอย่าให้เราเสียใจ เราเป็นห่วง ชาติของอะไร จดหมายบอก”
 ข้าพเจ้ารับว่า “กระผมจะไม่ทำให้ท่านต้องเสียใจ” พอรถไฟเทียบ
 ชานชาลา ข้าพเจ้ากราบลาท่านและญาติ โยมที่ไปส่งกันมีจำนวนมากกว่า
 ครึ่งโดทงหมดเท่าที่จำได้ แต่มิเรงทศวรรค์อดแซกเข้ามาเรื่องหนึ่ง เรื่อง
 นทข้าพเจ้าจำได้ไม่ลืม คือ นายนวน เฒ่าด้ช หรือผู้ใหญ่นวน มรรค
 นายกวดวงมวง ซึ่งกำลังบวชหนัก เพ่งพินไซ ชุบผอมมาก เดินยังไม่
 คอยจะได้ ต้องใช้ไม้เท้ายัน เดินบางนงบางจากบ้านทุ่งชาวผมาตั้งข้าพเจ้า
 ที่สถานีรถไฟฉวาง เมื่อไปถึงข้าพเจ้านั่งหอบแทบจะขาดใจตาย แต่ด้วยความ
 นบถอรักใคร่กันมาก พยายามมาตั้ง และเมื่อข้าพเจ้าพอจะหยุดก้นด
 ตามประสาคนบ้านนอกเข้าไปอยู่ในจังหวัดพระนคร ก็ได้เอนายด้สนิท
 เฒ่าด้ช บุตรของนายนวน เฒ่าด้ช ไปเรียนต่อที่จังหวัดพระนคร ได้
 คนนเรียนด จนสำเร็จการบัญชี จากมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และการเมือง
 รัฐบาลการ กรมตรวจเงินแผ่นดิน สอบแข่งขันชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ
 เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ สอบแข่งขันได้เป็นที่ ๑ ถึง ๓ หน่วย คือหน่วยกรมตรวจ
 เงินแผ่นดิน หน่วยกรมศุลกากรและหน่วยกรมดีการณ เมื่อสอบได้
 แล้ว วิทยุประกาศข้าพเจ้าจงทราบ และเธอได้ไปหาข้าพเจ้าที่ด้านนี้
 งานทนายความจังหวัดสุพรรณบุรี บอกให้ทราบ ข้าพเจ้าจึงเป็นผู้เลือก
 และตัดสินใจให้เธอไปศึกษาในหน่วยกรมตรวจเงินแผ่นดิน ให้เธอได้ละหน่วย
 ๑ ให้แก่ผู้ทดสอบได้เป็นที่ ๒ รองจากเธอไป ๒ หน่วย เธอได้ไปศึกษา ณ

มหาวิทยาลัยอินดินอยด์ สหรัฐอเมริกา ออกเดินทางจากประเทศไทยเมื่อ
วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๔๙๗ ดำรงได้ปริญญาการบัญชี กลับมารับราชการ
เป็นคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ดังจัดทำเนียบนายกรัฐมนตรี และ
ยังอยู่กับข้าพเจ้าที่บ้านจนตราบเท้าทุกวันนี้

เมื่อข้าพเจ้าไปอยู่วัดราชาธิวาสวิหารแล้ว ศึกษาได้ได้เปรียญ
ในปีเดียวกับที่ท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ท พระครูโสภาสัตว์ตรชนันท์
ซึ่งข้าพเจ้าได้ทราบจากพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม เจ้า
อาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร เจ้าคณะรองหนใต้ เจ้าคณะมณฑลนคร
ศรีธรรมราช และมณฑลภูเก็ต ท่านผู้ให้ความเมตตากรุณาแก่ท่านของ
ข้าพเจ้า ๆ จึงยินดีปรีดาปราโมทย์ จนได้เขียนจดหมายกราบเดาเรื่อง
ให้ท่านทราบ ท่านทราบแล้วเฉย ไม่เคยตอบไปให้ข้าพเจ้าทราบเลย
แสดงให้เห็นว่า ท่านไม่ยินดียินร้ายกับตำแหน่งขุนนางทางพระ เมื่อข้า
พเจ้ากราบบังคมทูล ขอพระราชทาน พระบรมราชานุญาตลาสิกขาออกมาเป็น
คฤหัสถ์ ข้าพเจ้าได้เล่าเรียนศึกษาวิชากฎหมายนิมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และการเมือง ท่านได้มีเมตตาส่งเคราะห์ดั่งเงินไปให้ข้าพเจ้าเสียค่าเล่าเรียน
นับว่าท่านติดตามดั่งเคราะห์ให้ข้าพเจ้าเหมือนบิดาติดตามดั่งเคราะห์บุตร พระ
คุณของท่านจึงได้มอบบิดาบังเกิดเกล้า ๆ

เมื่อท่านอาพาธด้วยโรควรรณโรค ท่านได้เข้าไปรักษาตัวที่
จังหวัดพระนคร ไปพักอยู่กับท่านเจ้าคุณพระราชวราภรณ์ เจ้าคณะใต้
วัดราชาธิวาสวิหาร ศิษย์ของท่านรกรมาก ขณะนั้นท่านเจ้าคุณพระราชวรา
ภรณ์ ยังเป็นพระมหาเจิม กนดูลโส ข้าพเจ้าพอจะติดตามอาปากได้
เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดดพน ๆ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พระมหากษัตริย์
อยู่ในทำเนียบ อาศัยบุญบารมีพณ ๆ เป็นทพง ข้าพเจ้ากับท่านเจ้าคุณ

พระราชวามรณะ จึงได้นำท่านไปตรวจและนายเขกชเรย์ ทำการรักษา
 พยาบาล ที่เวชฆาการของนายแพทย์ ดร. เวช วุฒิภูมิ ซึ่งเป็นเพื่อนรัก
 ของข้าพเจ้า และในฐานะที่ข้าพเจ้ากับนายแพทย์ ศาสตราจารย์ ประเสริฐ
 กังสดาลย์ ผู้เชี่ยวชาญทางวรรณโรค มีความชอบพอนับถอกัน นาย
 แพทย์ ศาสตราจารย์ ประเสริฐ กังสดาลย์ กับนายแพทย์ ดร. เวช วุฒิภูมิ
 ได้ให้ความช่วยเหลือรักษาจนหายปรกติ พอดีท่านเจ้าคุณพระธรรม
 โกศาจารย์ (ปลด อุตฺตการี) เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร เจ้าคณะ
 ธรรมยุตภาค ๗-๘-๙ ดังสมณตรีช่วยว่าการองค์การปกครอง ถูก พ.ต.
 หลวงบรรหารศุภวาท ยินพ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลแขวงพระนครเหนือใน
 ข้อหาว่าได้ความหมิ่นประมาท กรณพิชกรรมตลอดความบาตร ข้าพเจ้าได้
 รับการขอร้องจากกรรมการสงฆ์วัดราชาธิวาสวิหาร ให้เป็นทนายความ
 ว่าความถวายท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์กับพวกจำเลย และได้รับ
 การแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกรวัดราชาธิวาสวิหาร ท่านเจ้าคุณพระธรรม
 โกศาจารย์ (ปลด อุตฺตการี) มีความกรุณาข้าพเจ้าเป็นพิเศษในฐานะ
 ทนายความของท่าน โอกาสวันหนึ่งข้าพเจ้ากับท่านนั่งคุยกันอยู่บนนตก
 แดงวัดราชาธิวาสวิหาร ข้าพเจ้าจึงปรารภชวนว่า ท่านพระครูโอภาสวัตร
 ชนธิ อาจารย์ข้าพเจ้า ซึ่งเขามาพักอาศัย มีคุณสมบัติของพระอุป
 ฌายะสมบูรณ์ ทางการคณะยังไม่ได้แต่งตั้งให้เป็นพระอุปฌายะ ท่าน
 เจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์เห็นพ้องด้วย จึงว่าให้มาซ่อมกับเราซิ ซ่อม
 ได้แล้วเราจะได้นำตัวเขาเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราณ
 วงศ์ ดลคมหาสังฆปริณายก เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ให้ทรงแต่งตั้ง
 ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจมาก ประกอบด้วยข้าพเจ้าเอง พระองค์ท่านก็ทรงรู้จักใน
 ในฐานะเป็นผู้ถวายความรู้อยู่ในปัญหากฎหมายแต่คณะเถรธรรมยุต เกยอกกับ

กรณีพิพาทกรรมดัดความบาตร จนเกิดการเป็นคดีขึ้นในศาลราชอาณาจักร
ตั้งได้กล่าวมาแต่ข้างตน ข้าพเจ้าได้นำความมากราบเรียนท่านอาจารย์
และท่านเจ้าคุณพระราชาวงรณ์ ๆ นั้นไม่จำเป็นต้องกล่าว ท่านย่อมมีความ
ยินดีปรีดาปราโมทย์ยินดีเหลือ แต่ท่านเองนั้น เมื่อได้ยินข้าพเจ้ากราบเรียน
ท่านนั่งฟังด้วยวิหิตอารมณ์ดูเศร้าโศกเสียใจ และไม่พูดว่าอะไรเลย เนื่อง
จากข้าพเจ้ามีความรู้เกี่ยวกับโรคกรรม โรคอยู่บ้าง จึงได้ไปปรึกษา
นายแพทย์ คำนวณจารย์ ประเสริฐ กังสดาลย์ และนายแพทย์ ดร. เวช
วุฒิภูมิ ทั้งสองท่านได้ให้คำแนะนำว่า ไม่ควรให้ท่านออกเสียง ให้พัก
ให้มาก ข้าพเจ้าจึงนำความตามทนายแพทย์ผู้รักษาพยาบาลแนะนำมากราบ
เรียนให้ท่านทราบ พร้อมกับปรึกษาท่านเจ้าคุณพระราชาวงรณ์ ในที่สุด
ลงความเห็นให้ท่านงดซ้อมพระอุปัชฌายะ และข้าพเจ้าไปกราบเรียน
ท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์ให้ทราบ ท่านบอกว่าเมื่อหายปรกติมา
ซ้อมขอสวดพระอุปัชฌายะ ท่านจึงยังมิได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌายะ
ในปีนั้น จนเมื่อท่านหายปรกติแล้ว ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ท่านจึง
ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌายะตลอดมาจนมรณภาพ

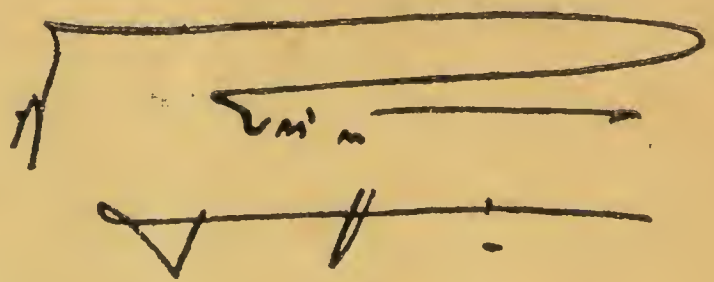
ปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๓ พระเดชพระคุณเจ้าประคุณ กรมเด็จพระ
มหาธีรวงศ์ เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต เป็นผู้รักษาการในหน้าที่เจ้า
อาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร ได้โปรดแต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นไวยาวัจกรวัด
ราชาธิวาสวิหาร มีอำนาจหน้าที่จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัดราชา-
ธิวาสวิหารทุกประการ ตลอดถึงการดำเนินคดีทางปกครอง ข้าพเจ้า
ต้องมาทำงานที่วัดทุกวัน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ท่านเข้ามาจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา พักที่ วัดราชาธิวาสวิหาร กับท่านเจ้าคุณพระราชาวงรณ์
ข้าพเจ้าภรรยาและบุตรทุกคนได้ถวายอาหารบิณฑบาต ปฏิบัติท่านทุกวันไม่

เคยขาดเลย วันหนึ่งท่านฉันเช้าแล้ว นั่งคุยกัน ท่านได้พูดปรารภขึ้นดอยๆ ว่า “คนโบราณเขาว่า ถ้าได้นมัสการพระพุทธรูปที่ระบรี ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นพระพุทธรูปจริงแล้ว เขาว่าตายไปไม่ตกนรก อยู่ที่ไหน ไกลหรือใกล้ อยากจะไปนมัสการสักที” ข้าพเจ้ากราบเรียนท่านว่า พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ที่อำเภอพระพุทธรูป จังหวัดระบรี เลยจังหวัดอยุธยาไปไม่ไกลเท่าใด ถ้าจะไปรถยนต์ของกรมกม. ท่านเจ้าคุณพระราชวรารณ ภรรยาข้าพเจ้า และท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมมุนี ซึ่งนั่งรวมวงอยู่ด้วยต่างสนับสนุนคำพูดของท่านว่า ท่านอายุมากแล้ว คุณดัมภาษก็ขบรวพาท่านไปนมัสการสักที ตกลงนัดวันไปกัน มีท่าน ท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมมุนี ท่านเจ้าคุณพระราชวรารณ ข้าพเจ้า นางวนิดา ภรรยาข้าพเจ้า เด็กชายสุรงค์ฤทธิ อุทยานกร บุตรข้าพเจ้ารวม ๖ คน ข้าพเจ้าเป็นคนขับรถยนต์ด้วยตนเอง ออกจากวัดราชาธิวาสวิหารไปขึ้นเข้าที่ประตูน้ำพระอินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผ่านตัวจังหวัดระบรี ไปถึงพระพุทธรูปที่ระบรี เวลาประมาณ ๑๐.๐๐ นาฬิกา สุรงค์ฤทธิ บุตรชายคนเล็กของข้าพเจ้าอายุ ๗ ขวบ เป็นผู้จูงมือท่านค่อย ๆ เดินขึ้นไปจนถึงที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ท่านและพวกท.ไปด้วยต่างนมัสการพระพุทธรูป ข้าพเจ้าได้ถวายบังคมบำรุงพระพุทธรูปในนามท่าน เข้าเหยียบทะลักและขอदानานพระพุทธรูปถวายท่านเสร็จแล้ว ได้เดินทางต่อไปยังจังหวัดลพบุรี และถนนพหลโยธินจังหวัดลพบุรี ถนนพหลโยธิน ขบรวพาท่านเที่ยวชมเมืองลพบุรี แล้วเดินทางกลับผ่านจังหวัดระบรี แวะเข้าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พาท่านไปนมัสการพระมงคลบพิตร ซึ่งเชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เสร็จแล้วเดินทางกลับจังหวัดพระนคร พอออกจากตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่านเกิดปวด

ทองด้วง ต้องหยุตรถกลางทุ่งให้ท่านถาย ๆ แลวดรงคฤทธิ บุตรชาย
 ข้าพเจ้าเป็นผู้ขนานไปถวายให้ท่านชำระเป็นภาพทศเทพเจ้าประทับใจ ที่ใต้
 เห็นลูกชายคนเล็กปฏิบัติต่อท่านซึ่งเป็นหลวงปู่ของเขได้อย่างดีทออยู่ตราบ
 เทาทุกถวน แลพากันเดินทางกลับถึงวัดราชวาสวิหาร ท่านพักอยู่ราว
 ๔-๕ วัน ก็เดินทางกลับวัดวงมวง วันท่านเดินทางกลับ ข้าพเจ้ากับ
 ภรรยาได้ถวายเชิงเทียนแก่ท่าน ๑ คู่ เมื่อท่านขึ้นนั่งรถไฟ ณ ที่สถานี
 หัวลำโพง ได้ถวายน้ำส้มกรรณสปอต ๑ ขวด ก่อนรถไฟเคลื่อนออกจาก
 สถานีหัวลำโพง เป็นวาระสุดท้าย แลไม่ได้พบกันอีกเลย นับว่าข้าพเจ้า
 กับท่านเจ้าคุณพระราชวรารณ ซึ่งเป็นศิษย์ได้ปฏิบัติเป็นปฏิการคุณแต่
 ท่านเป็นวาระสุดท้าย ถ้วนนางวนิดา ภรรยา บุตรของข้าพเจ้าซึ่งนับว่า
 เป็นลูกสะใภ้และหลานของท่าน ก็ได้มีฉนวนปฏิบัติเป็นปฏิการคุณใน
 วาระเดียวกัน เมื่อท่านได้เดินทางกลับวัดวงมวงแล้วไม่กี่วัน ท่านอาจารย์
 อันเป็นทเคารพลักการะของข้าพเจ้าได้มอบิดา ก็ได้มรณภาพในวันที่ ๘
 มิถุนายน ๒๕๐๔ ด้วยโรคชราโดยไม่มีวันจะได้กลับมาให้ข้าพเจ้าได้
 ปฏิบัติอีก เมื่อได้ทราบข่าวว่าท่านมรณภาพ ข้าพเจ้าจะมีจิตใจเศร้าสลด
 เพียงใดนั้น ข้าพเจ้าขอฝากไว้แต่ท่านผู้ได้พบเห็นเกิด

ในงานพระราชทานเพลิงศพของท่าน เนื่องจากข้าพเจ้าได้ชาว
 กำหนดงานเอาเมื่อจวนจะถึงกำหนดงานพระราชทานเพลิงศพ ข้าพเจ้า
 ได้พิจารณาเห็นว่า องค์พระมหากษัตริย์ได้มีพระบรมราชโองการโปรด
 เกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและ
 ยินยอมของสภาวาระรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑
 มกราคม ๒๕๐๖ และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔
 บรรดาบทกฎหมายต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พระบัญชา

สมเด็จพระสังฆราช ขอบังคับและระเบียบ ฯลฯ หรือมีความอย่างเดียวกัน
 หรือขัดแย้งกัน หรือกล่าวไวเป็นอย่างอื่น เป็นการเปลี่ยนแปลงระบอบ
 การปกครองคณะสงฆ์ จากการปกครองโดยทางคณะสังฆมนตรีมาเป็น
 การปกครองโดยทางมหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราช ได้กำหนดให้
 ปริณายก ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม สมเด็จพระ
 ราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง มีจำนวนไม่ต่ำ
 กว่าสี่รูปและไม่เกินแปดรูป เป็นกรรมการ ทำนองเดียวกับระบอบการ
 ปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.
 ๑๒๓ ข้าพเจ้าจึงเห็นเป็นการสมควรที่จะได้จัดพิมพ์พระราชบัญญัติคณะ
 สงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พร้อมทั้งประวัติโดยย่อ เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ท่านอาจารย์
 ในงานพระราชทานเพลิงศพของท่าน หวังว่าคงจะอำนวยประโยชน์ให้
 แก่ท่านพระภิกษุสามเณรและผู้อ่านบ้างไม่มากนัก และขอคัดถ้อย
 ราวคำอื่นจะพึงเกิดจากการทำ การเขียนหนังสือเพิ่มเติมพดลนิตยภัตให้แก่
 วิญญานของท่านอาจารย์ พระครูโสภาวชิตรัตน์ (เจ้า โชติปาตเถร)
 ด้วยเทอญ ฯ

(นายสมภาษก์ อูथाญกร)

สำนักงาน “ธรรมสถิตย” หนองคาย

๕๑, ๕๓ ตรอกแมนศรี ๑ ถนนบำรุงเมือง พระนคร

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ ท่านพระครูโสภาสังวรวัตร (ข้า
โชติปาณเถร) อาจารย์ข้าพเจ้า วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๐๖ ข้าพเจ้าเคยตั้งใจ
ไว้ว่า จะพิมพ์ศุภบทแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และมีคำ
อธิบายบางมาตราให้ละเอียดพออ่านแล้วเข้าใจความมุ่งหมาย ตลอดจน
ความคิดเห็นในฐานะนักนิติศาสตร์เกี่ยวกับกฎหมายนี้ แต่เนื่องจากโอกาส
ไม่อำนวย กล่าวคือ วันพระราชทานเพลิงยังเหลืออีกไม่กี่วันจะถึงกำหนด
และตัวข้าพเจ้าเองไม่มีเวลาด่าง แต่ท่านพระเถระทศเคารพนับถือหลายท่าน
ได้มีความเอื้อเฟื้อ แนะนำให้กำลังใจ ให้เขียนคำอธิบายพระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยหวังว่าจะได้เป็นประโยชน์แก่การบริหารการ
คณะสงฆ์ ในฐานะที่ข้าพเจ้าพอมีความรู้วิชากฎหมาย เป็นผู้รับใช้ใกล้ชิด
พระเดชพระคุณเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ เจ้าคณะใหญ่คณะ
ธรรมยุต อดีตสังฆนายก ปัจจุบันดำรงตำแหน่งกรรมการมหาเถรสมาคม
ผู้รักษากฎในหน้าที่เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร พระเดชพระคุณเจ้า
ประคุณสมเด็จพระเจ้าหลวงพ่อบุญ ได้โปรดกรุณาบัญชาให้ข้าพเจ้าเกี่ยวกับกฎ
หมาย กฎกระทรวง สังฆาณัติ กติกาสังฆ์ กฎองค์การ พระบัญชา
สมเด็จพระสังฆราช ขอบบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ตลอดจนให้
เป็นทนายความว่าต่างแตกต่าง พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าหลวงพ่อบุญ
พื่อ วัด พระสงฆ์ และเมื่อพระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าหลวงพ่อบุญ
ดำรงตำแหน่งสังฆนายก และในตำแหน่งทนายทนายบัญชาการคณะสงฆ์

แทนสมเด็จพระสังฆราช ข้าพเจ้ากมลด้นรับใช้สนองพระเดชพระคุณเจ้า
 ประคุณสมเด็จพระสังฆราช หลวงพ่อ ข้าพเจ้าได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริหารการ
 ณะตั้งจากพระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช หลวงพ่อ ทพอดจ่านำ
 เอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้บ้างไม่มากนักน้อย หากหนังสือที่ข้าพเจ้า
 พิมพ์และอธิบายจะพึงมีประโยชน์ไม่ว่ามากหรือน้อย นอกจากข้าพเจ้าจะ
 ได้อุทิศส่วนหนึ่งแด่วิญญาณของท่านพระครู โสภณธรรมคุณ อธิการิณ
 ์หลวงดับไปไม่ม้วยกตบแล ข้าพเจ้าขออุทิศนาฬิกาแรงในการพิมพ์และ
 เขียนคำอธิบาย ในส่วนที่เป็นคุณประโยชน์แก่การคณะตั้งแต่พระเดช
 พระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต
 กรรมการมหาเถรสมาคม หลวงพ่อของข้าพเจ้า ผู้ได้บำเพ็ญประโยชน์
 ตนและการบริหารการคณะตั้งไทย จนกระทั่งดำรงตำแหน่งดังบริหาร
 การคณะตั้งสูงสุด แม้ในปัจจุบัน พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช
 หลวงพ่อ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุตติกนิกาย ซึ่งเป็น
 ตำแหน่งสูงสุดในการปกครองบริหารการคณะธรรมยุตติกนิกาย

ก่อนที่จะเขียนคำอธิบายพระราชบัญญัติคณะตั้ง พ.ศ. ๒๕๐๕ บาง
 มาตรา ตามคำปรารภของผู้เขียนเห็นว่า ควรจะทำความเข้าใจถึง
 เสรีภาพของบุคคลในการนับถือศาสนา การปฏิบัติพิธีกรรมตามความ
 เชื้อถือของตน และคณะธรรมยุตติกนิกาย อันเป็นนิกายซึ่งท่านพระครู
 โสภณธรรมคุณ (เจ้า โชติปาโลเถร) อุปสมบทเป็นพระภิกษุจนมรณภาพ
 เพื่อดำรงเจตนาของผู้เขียนที่คิดเขียน จัดพิมพ์ หนังสือ คำอธิบาย พระราช
 บัญญัติคณะตั้ง พ.ศ. ๒๕๐๕ บางมาตรา แจกเป็นธรรมทานในงานพระ
 ราชทานเพลิงศพท่านอาจารย์ของผู้เขียน

บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของ
 ศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และบุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพใน
 การปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เมื่อการปฏิบัติพิธีกรรมนั้น
 ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมืองและไม่ เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อย
 รอยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เมื่อการถือและการปฏิบัติไม่เป็น
 ปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อย
 รอยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนดังกล่าวแล้ว บุคคลทุกคนย่อมได้
 รับความคุ้มครอง รัฐกต บุคคลหรือคณะบุคคลใด จะกระทำการใด ๆ
 อันเป็นการรบกวนสิทธิ หรือทำให้เสียประโยชน์อันควรมิควรได้ เพราะ
 เหตุที่ถือศาสนานิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติ
 พิธีกรรมตามความเชื่อต่อ ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
 มักจะต้องตราเป็นบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศ แม้
 ในประเทศซึ่งมีการปกครองโดยสมบูรณ์ตามลัทธิราชาธิปไตย พระมหากษัตริย์
 ทรงอยู่เหนือกฎหมาย ก็ไม่มีการบังคับในการถือศาสนา ในการปฏิบัติ
 พิธีกรรมตามลัทธินิยมตามลัทธิของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เพราะถือ
 กันมาว่าเป็น เรื่อง ภายในจิตใจ ของ บุคคล แต่ละคน จะถือ ศาสนาใด ๆ ก็ได้
 เมื่อตนมีความเลื่อมใส เชื่อถือ ชุมชนซึ่งแสดงออกโดยรัฐ มักจะตราไว้
 ในกฎหมายของประเทศรับรองให้ความคุ้มครองในกรณีศาสนา ประเทศ
 ไทยเรา ตั้งแต่การปฏิวัติครั้งหลังสุดจนบัดนี้ แม้จะยังไม่มีรัฐธรรมนูญ
 แห่งราชอาณาจักรไทย ห้วงหน้าคณะปฏิวัติได้กราบบังคมทูลองค์พระมหา
 กษัตริย์ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราบท
 บัญญัติมาตรา ๒๐ ไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ให้เป็นไป
 ตามประเพณี การปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย จึง

ถือว่า ห้วนหน้า คณะ ปฏิวัติ ได้ คำนึงถึง ความ สำคัญของ เสรีภาพ ในการถือ
 คำนวณและในการปฏิบัติพิธีกรรมของบุคคลหรือคณะบุคคลตามลัทธินิยมแต่
 ละลัทธิในกาย จึงได้ตราบทบัญญัติไว้ในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
 จกตั้งกล่าวแล้ว

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหามกุฏมมตวงศ์ พงศ์อัคร
 กษัตริย์ชาติราชกุมาร (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาล
 ที่ ๔) เมื่อพระชนมายุได้ ๒๑ ปี ทรงกำหนดอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระ
 พุทธศาสนา ได้ทรงผนวชฯแล้ว เสด็จไปประทับแรมอยู่วัดมหาธาตุตาม
 วณ ทรงปฏิบัติพระอุปัชฌาย์วัตรตามสมควรแก่ขนานนิยมแล้ว เสด็จขึ้นไป
 ทรงจำพรรษา ณ วัดสมอราย ซึ่งภายหลังพระราชทานนามใหม่ว่าวัด
 ราชโอรส ทรงผนวชแล้วไม่นาน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
 สมเด็จพระบรมชนกมหาราชราช ด้สด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระนั่ง
 เกดเจ้าอยู่หัวพระเชษฐาธิราช ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบพระราช
 สันตติวงศ์ ฝ่ายพระภิกษุ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหามกุฏมมต
 เทววงศ์ ฯ ทรงจำพรรษาอยู่วัดราชโอรส ทรงทราบด้วยพระราชพิจารณา
 ญาณว่า ลัทธิสมณะนั้นมากมุลุ่นวายไปด้วยลัทธิโมหิหาร เหมอนกับยม
 จมกท่านมาหาใจ จะพุดถึงได้อำคตว่า ท่านผู้ใหญ่เคยทำมาอย่างนั้น
 อย่างนี้ ไม่แสดงออกให้เห็นจริงได้ ถือแต่ลัทธิของตนด้นดอไปมิได้ถือว่า
 ผิดและชอบไม่เป็นทตงแห่งปัญญา พระองค์ทรงเกิดความดังเวชเบอหน่าย
 ชนมาด้วยเหตุดังกล่าว จึงได้เสด็จกลับไปประทับอยู่วัดมหาธาตุ ประารณา
 จะทรงเล่าเรียนพระไตรปิฎกพุทธวจนะ ครั้นทรงศึกษาถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ
 ที่ใดมีมาแต่โบราณกาล ทรงอนุมานได้ว่า คำนวณวงศ์เป็นจลาจลมาแต่
 สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้นแล้ว กับได้ทรงเห็นอาจารย์ปฏิบัติของ

[illegible]

มาบรรพชาอุปถัมภ์ประเพณีตามมชนหลายองค์ ทรงพระราชดำริเห็นว่า
 วัดมหาธาตุไม่เป็นที่สบาย จึงได้จัดกลับไปจำพรรษายังวัดราชาธิวาส
 ประกาศคำสอนพรหมจรรย์ ให้บรรพชาอุปถัมภ์ทุกบุตรผู้ศรัทธา ทรง
 อนุเคราะห์คฤหัสถ์ด้วยธรรมิกถาอนุศาสน์ในวาทในวันธรรมดวณกาล ทรง
 ประดิษฐานธรรมยุตติกนิกาย ณ วัดราชาธิวาส ให้เจริญรุ่งเรืองแพร่หลาย
 ชนสืบตอกันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ พระภิกษุสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้า
 ฟ้ามหามกุฏมมตเทววงศ์ พงศ์อัครกษัตริย์ชดัตยราชกุมาร เป็นพระภิกษุ
 ธรรมยุตติกนิกายเป็นพระองค์แรก วัดราชาธิวาสวิหาร (วัดสมอราย) เป็น
 วัดแรกที่ประดิษฐานคณะธรรมยุตติกนิกาย ซึ่งพระองค์ท่านได้เสด็จประ
 ประทับทรงบำเพ็ญพระเนกขัมมบารมี พระตำหนักที่ประทับเมื่อครั้งพระองค์
 ทรงผนวช ได้ทรงพระราชทานพระนามในภายหลังว่า “พระตำหนักพระ
 บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ยังคงประดิษฐานเป็นที่ระลึกอยู่จน
 ตราบเท่าทุกวันนี้ อนึ่งชาวคณะธรรมยุตติกนิกายควรแก่การน้อมเกล้า ฯ
 ถวายความระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ ในพระภิกษุ สมเด็จพระเจ้าลูก
 ยาเธอ เจ้าฟ้ามหามกุฏมมตเทววงศ์ พงศ์อัครกษัตริย์ชดัตยราชกุมาร
 พระองค์นั้น จนกระทั่งกาลอันหาที่สุดมิได้.

ครั้นปีกุน โทศก จุลศักราช ๑๒๓๒ วันพุธ เดือนห้า ชนหนงคำ
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ซึ่งดำรงพระราชอิสริย-
 ยศเป็นพระบรมเชษฐาธิราช เสด็จสวรรคต พระบรมราชวงศ์านุวงศ์ ซึ่ง
 มอสรียยศ และพน ฯ เสนาบดี และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ได้ประชุมปรึก
 ษาพร้อมใจกันลงมติเป็นเอกฉันท์ว่า พระภิกษุ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
 เจ้าฟ้ามหามกุฏมมตเทววงศ์ พงศ์อัครกษัตริย์ ชดัตยราชกุมาร เป็น
 ชดัตยสุมาตชาติบรม ราชโอรสอัน ประเสริฐของ พระบาท สมเด็จพระพุทธ

ในที พระราชทานพระบรมราชานุญาตเลิกลัทธิพระบรมวงศ์ ซึ่ง
จะดำรงแผ่นดินสืบไป มีพระราชดำรัสให้หาพระยาศรีสุนทรโวหาร (พัก)
เข้าไปในทีพระบรรทม มีพระราชดำรัสพระราชนิพนธ์โดยภาษามคธให้
พระยาศรีสุนทรโวหารรับพระบรมราชโองการจดเป็นอักษรมคธว่า “ยกุเข
ภนฺเต สฺงฺโฆ ชานาตุ มยฺหํ ภิกฺขุกาเด ปุณฺณปุณฺณํ มยา เอสา วาจา
ภาตํติตา. ยโตหํ มหาปวารณาย ชาโต มาตุ กุจฺจนฺโต นิภฺชนฺโต. กาด์
กุรฺรฺมาโน สฺเจ มหาปวารณาทิวโส พาพฺพหิตาโน ยฺโยปสํสาคาเว
มหาปวารณา สฺสนฺนิปาตํ นีโต. ตถารูเปณ พฺเลน สฺมพฺพนาทโต ยถารูเปณ
พฺเลน สฺงฺฆํ เตวาจิกํ ปวาเรตฺวา สฺงฺฆสฺส สฺมมฺมุชา กาด์ กเรยฺย. ตํ สฺมาชฺ
วตสฺส. ตํ เม อรุปํ อสฺสํสาติ. เอวรूपํ วาจา ปุณฺณปุณฺณํ ภิกฺขุกาเด ภาตํติตา.
อิทานมฺหิ คหฺนุโช. กยาหํ กาหามิ ? เตนาหํ อิมํ สํกฺกาเร วิหารํ
ปฺหิณามิ อิมํหิ สํกฺกาเรหิ ปวารณา กมฺมํ กโรนฺตุ สฺงฺฆํ สฺตมฺมเมว
ปฺมุเชมิ อุตฺตํ อิมํ กตฺวา. อยํ มหาปวารณา ครุวาริกา ยถา
มม ชาตทิวโส. อาพาโห เม อภิวทฺตมฺติ. เอวํ ภายามิ อชฺช กาด์
กเรยฺย. อาปฺจุจฺฉามหํ ภนฺเต สฺงฺฆ. จิรปรีนิพฺพุตมฺปิ ตํ ภควนฺตุ
อภิวาเทมิ อรหฺนํ สฺมมาตฺมพฺพุตํ. ตสฺส ชมฺมํ นมสฺสํสามิ. อริยญฺจ
สฺงฺฆํ นมามิ. ยมํหํ รตนตฺตยํ สฺรณํ คโตมฺหิ. อจฺจุโย มํ ภนฺเต
อจฺจุคมา ยถาพลํ ยถามุพฺพหํ ยถาอกุสฺสํ. โยหํ ภนฺเต อิมํสฺมํ
อุตฺตภาเว ตถา ตถา ปมตฺโต อกุสฺสํสาณิ กมฺมานิ อภาตํ. ตสฺส เม
ภนฺเต สฺงฺโฆ อจฺจุยํ อจฺจุยโต ปฏิกฺคณฺหนฺตุ อายตํ สํวราย.

อิทานิ มยา ปณฺจสุ ตีเฒสุ สํวราชญฺสุจฺฉานํ กตํ. ตสฺส มยฺหํ
เอวรूपํ มนฺตีกาโร อณฺณจฺหิยติ สิกฺขิยติ ปณฺจสุ ชนฺเตสุ. ญฺจ
อชฺชเมตฺตเกตุ อายตเนสุ. ญฺจ พาหิเรสุ อายตเนสุ. ญฺจ วิญฺญาเนสุ.

นตุ ฌมฺมผลฺลํ. นตุ นทวาริกาตุ เวทนาตุ. นตุเถตํ โถกถมฺ. ยํ
 อุปาทิยมานํ อนนฺตํ อลฺลํ. ยํ วา ปุริโธ อุปาทิยนฺโตนนฺตํ อลฺลํ.
 อนฺนุปาทานํ ลิกฺขามิ “ลพฺเพ ลงฺขารํ อนิจฺจา ลพฺเพ ฐมา อนตฺตา
 ยถาปจฺจํ ปวตฺตนฺติ. เนตํ มม. เนโธ หมฺมํ. น เมโธ อตฺตาติ”
 ยํ ยํ มรณํ ลตฺตํ ตํ อนนฺตริยํ. ยโต เอตํ ลพฺเพลํ มคฺโค. อปฺปมตฺตา
 โหณฺตุ ภนฺเต. อาปฺปจฺจามิ. วณฺทามิ. ยํ เม อปรทฺธํ. ลพฺพํ เม ลงฺโฆ
 ชมตฺ.

อาตฺมมิมํปี เม กาเย

จิตฺตํ น เหฬฺลตฺตาตุ

เอวํ ลิกฺขามิ พุทฺธลฺลํ

ลาลนฺนาคฺติ กริ.”

คำแปลเป็นภาษาไทยว่า “ขอเตือนสังฆจรั เมอครั้งตนเป็นภิกษุอยู่
 ดินนใดกดาวาจานเเอง ๆ ว่า เพราะดินนใดเกิดแลวประตุตแลวจากครรว
 แห่งมารดา ในวันมหาปวารณา เมอทำกาต ถ้าในวันมหาปวารณาบว
 หนักตง ภิกษุสงฆ์ลตามเนวช่วยนำไปยังที่ตงสังประชุมทำมหาปวารณา ณ
 โรงอุโบสถ ประกอบไปด้วยกาดงเสนหน ด้วยกาดงเสนโรเดา ดินนจะ
 พงปวารณากะตงสังวณกำหนดลตามคำใดแลว ทำกาต ณ ที่เฉพาะหน้าตง
 ความทตตนทำใดตงน จะเป็นกรรมตเทยวหนอ ความทำใดตงน จะเป็น
 กรรมตมควรแกตตนเทยวหนอ วาจาสนตตนใดกดาวแลวเเอง ๆ เมอ
 ครั้งเป็นภิกษุ บตตนตนเป็นคฤหัสถ์เคยแลว จกทำอย่างไรได้ เพราะเหตุ
 นน ดินนจตงเครองตงการะเหลานไปยังวหาร บชาลงสังชงทำปวารณา
 กรรมกบทงพระธรรมด้วยเครองตงการะเหลานทำให้เป็นประหนตน วัน
 มหาปวารณาวนหนกเป็นวันพฤตลตตเชนกวอนตตนเกิดเหมอนกน อาพาธ
 ของตตนกเจริญกตา ตตนกตวอยูว่า จะทำกาตเลย ณ เวลาวนต ดินนขอ
 ลาพระตงสัง อภิวาทพระสมุทพระภาคเจ้าพระองค์นน ผู้อรหันตลตมมาตมพุทธะ

แม่ปรีณพพานานแฉวนน นมัสการพระธรรม นอบน้อมพระอริยสงฆ์ของ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ดิฉันได้ถึงพระรัตนตรัยไรเด้อว่า เป็น
สรณะที่พึ่ง โทษล่วงเกิน ได้เป็นไปดอง ดิฉันผู้พาลอย่างไร ผู้หลงอย่าง
ไร ผู้ไม่ฉลาดอย่างไร ดิฉันผู้ใดได้ประมาทไปแฉดด้วยประการนั้น ๆ
ทำอกุศลไว้แล้ว ณ อดีตภพนี้ สังขารรับโทษที่เป็นไปดอง โดยความเป็น
โทษเป็นไปดองจริงของคนผู้นั้น เพื่อดำรวมระวังต่อไป

บัดนี้ดิฉันได้ทำความอธิษฐานการดำรวมในศีลหาแล้ว นมัสการ
คุณแม่ทำในใจเช่นนั้น ดิฉันได้ให้เกิดชนคักษาอยู่ว่า ณ ชนชทงหา ณ อายตน
ภายในหก ณ อายตนภายนอกหก ณ วิญญาน หก ณ สัมผัส หก ณ เวทนา
ที่เป็นไปในหกทวารหก สิ่งใดที่สัตว์มาก่อเอาเมื่อนั้น จะพึงเป็นของหาโทษ
มิได้ อนึ่ง บุรุษมายึดมั่นในสิ่งใดไว้จะเป็นผู้หาโทษมิได้ ดังนั้นไม่มีเคยใน
โลก ดิฉันมาคักษาการไม่ยึดมั่นอยู่ว่าสังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง ธรรม
ทั้งหลายทั้งปวงใช้ตัวตน ย่อมเป็นไปตามปัจจัย ดังนั้นใช้ของเรา ล้วนนั้น
ไม่เป็นเรา ล้วนนั้นมีใช้ตัวตนของเราดังนี้ ความตายใดๆ ของสัตว์ทั้งหลาย
ความตายนั่นไม่น่าอัศจรรย์ เพราะความตายนั่น เป็นมรรคาของสัตว์
ทั้งหลาย ขอพระผู้เป็นเจ้าจงเป็นเมตตาประมาทแฉดเถิด ดิฉันขอตา ดิฉัน
ไหว สิ่งใดดิฉันได้ผิดพลด สังขารอดสังขารทั้งปวงนั้นแฉดดิฉันเถิด

เมอกายของดิฉันแมกระดบกระด่ายอยู่ จิตของดิฉันจักไม่กระดบ
กระด่าย ดิฉันมาทำความไปตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คักษาอยู่
ด้วยประการดังนี้

จักพึงเห็นได้ว่า พระองค์ทรงรอบรู้แตกฉานถึงรากฐานของภาษา
มคธจนมีพระราชดำรัสเป็นภาษามคธได้คล่องแคล่วเหมือนภาษาไทย ใน
ทางปฏิบัติ พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชหฤทัยของพระองค์จนทรงกำหนด

ขออำนาจแห่งพระชนมายุของพระองค์ได้แนบชน พระองค์ทรงประกอบ
 ไปด้วยพระสติสัมปชัญญะ อันยากที่จะหาผู้เสมอเหมือนพระองค์ได้ จึง
 เป็นที่น่าอัศจรรย์ ทรงเป็นเนตติแก่ชาวคณะธรรมยุตติกนิกายและพุทธ
 มามกชนทั่วไป ซึ่งผู้เขียนได้ตั้งัจจาธิษฐานมานานแล้วว่า ถ้ามีโอกาส
 จักได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์เอกอัคร-
 ราชูปถัมภก ขอพระราชทานพระบรมราชโองการ ให้พระองค์ทรงรับ
 เป็นพระประมุขในการที่จะทรงชักชวนชาวคณะธรรมยุตติกนิกาย ให้มี
 ถิ่นสถิตที่ถาวร เพื่อดำเนินพระบรมนาถศาสนกิจของตนเถิด ฯ รัชกาลที่
 ๕ ประดิษฐานไว้ ณ สถานที่ใดสมควร หน้าพระตำหนักพระบาทสมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดราชาธิวาสวิหาร เพื่อชาวคณะธรรมยุตติก
 นิกาย ได้มานั่งถกเถียงกัน ถวายความเคารพสักการะบูชา โดยการกำหนด
 วันพระสถิตถึงพระมหากรุณาธิคุณ ในต้นเกล้า ฯ พระองค์นั้น ผู้ทรงให้
 กำเนิดคณะธรรมยุตติกนิกาย ท่านผู้ใดในชาวคณะธรรมยุตติกนิกายได้
 อ่านหนังสือเล่มนี้ หากมีความคิดเห็นสอดคล้องต้องด้วยผู้เขียนแล้ว ขอได้
 โปรดแนะนำชักชวนชาวคณะธรรมยุตติกนิกายให้ร่วมมือ การก็จะบรรลุ
 ผลสำเร็จ ผู้เขียนขอพระราชทานกราบบังคมทูล พระราชวินิจฉัยของ
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ว่าจะเด็จจบประทับอยู่ ณ ถิ่น
 ถิ่นใด ๆ เมื่อใดทรงทราบถึงเจตนาความประสงค์ของข้าพระพุทธ-
 เจ้าผู้เขียนแล้ว ขอได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เจตนาความ
 ประสงค์ของข้าพระพุทธเจ้าได้ประสพแต่ความสำเร็จด้วย การจะชอบจะ
 ควรด้วยพระราชดำริของพระราชวินิจฉัยของต้นเกล้า ฯ หรือไม่ประการ
 ไດ ขอรับพระราชทานพระอาณามิพินเกล้า ฯ

พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๐๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕

เป็นปีที่ ๑๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราช-
โองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควร ปรับปรุง กฎหมาย ว่าด้วย คณะสงฆ์ ให้เหมาะ
สมัย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดย
คำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๐๕

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช

๒๔๘๔

มาตรา ๔ ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้
บังคับ บรรดากฎกระทรวง ดังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระ
บัญญัติสมเด็จพระสังฆราช ขอบบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์
บังคับอยู่ในวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงใช้
บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้จนกว่าจะมีกฎ
กระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญญัติสมเด็จพระสังฆราช ขอบบังคับ
หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมยกเลิก หรือมีความอย่างเดียวกัน หรือ
ขัดหรือแย้งกัน หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๕ เพื่อประโยชน์แห่งมาตรา ๔ บรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่ง
กำหนดไว้ในดังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญญัติสมเด็จพระ
สังฆราช ขอบบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ
พระภิกษุตำแหน่งใดหรือคณะกรรมการสงฆ์ใดซึ่งไม่มีใน พระราชบัญญัตินี้
ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจหน้าที่
ของพระภิกษุตำแหน่งใด รูปใดหรือหลายรูปรวมกันเป็นคณะตามที่เห็น
สมควรได้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการตาม
พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้
เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้
บังคับได้

หมวด ๑

สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๘ สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรง ตำแหน่งสถล มหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายพระธรรมนูญและกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา ๙ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๐ ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษาปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราชจะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้ามิได้ทรงแต่งตั้งไว้ ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดย พรรษา ปฏิบัติ หน้าที่ สมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติ หน้าที่แทน สมเด็จพระสังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้สมเด็จพระราชาคณะรูปอื่นผู้มีอาวุโส สูงสุด โดย พรรษา ปฏิบัติ หน้าที่ สมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษา ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสรองลงมาโดยพรรษาคตามลำดับปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ให้ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนาม ส้มเด็จพระ
 ราชาคณะปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรฐาน ในราชกิจจา
 นุเบกษา

มาตรา ๑๑ ส้มเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) มรณภาพ
- (๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (๓) ลาออก
- (๔) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

หมวด ๒

มหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๒ มหาเถรสมาคม ประกอบด้วย ส้มเด็จพระสังฆราชซึ่ง
 ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ โดยตำแหน่ง ส้มเด็จพระราชาคณะทุก
 รูปเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราช
 ทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่ต่ำกว่าสี่รูปและไม่เกินแปดรูปเป็นกรรมการ

มาตรา ๑๓ ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคม
 โดยตำแหน่ง และให้กรรมการศาสนาทำหน้าที่ด้านเลขาธิการมหาเถร
 สมาคม

มาตรา ๑๔ กรรมการ มหาเถรสมาคมซึ่ง ส้มเด็จพระสังฆราชทรง
 แต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งออกได้

มาตรา ๑๕ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๔
 กรรมการ มหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง
 เมื่อ

- (๑) มรณภาพ
- (๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (๓) ลาออก
- (๔) ดมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก

ในกรณี ที่ กรรมการ มหาเถรสมาคม พ้นจาก ตำแหน่ง ก่อน วาระ ดมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่ง เป็นกรรมการแทน

กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคก่อนอยู่ในตำแหน่งตาม วาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๖ ในเมื่อประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม และมีใตมอบหมายให้ดมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ให้มหาเถรสมาคมแต่งตั้งดมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน การประชุมมหาเถรสมาคม เพื่อการแต่งตั้งนี้ ให้กรรมการซึ่งเป็นดมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุด โดยพรษาเป็นประธานแห่งที่ประชุม

มาตรา ๑๗ การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการ โดยการแต่งตั้งรวมกันมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๘ มหาเถรสมาคม มีอำนาจหน้าที่ ปกครอง คณะสงฆ์ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อกำหนดใหม่อำนาจตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบหรือออกคำสั่งโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ให้บังคับได้

มาตรา ๑๕ การ แต่งตั้ง กรรมการมหาเถรสมาคมและการ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมออกจากตำแหน่ง ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

หมวด ๓

การปกครองคณะสงฆ์

มาตรา ๒๐ การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไป ตามที่ กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๑ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองดังนี้

- (๑) ภาค
- (๒) จังหวัด
- (๓) อำเภอ
- (๔) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าว ให้ เป็นไปตามที่ กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๒ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุ เป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (๑) เจ้าคณะภาค
- (๒) เจ้าคณะจังหวัด
- (๓) เจ้าคณะอำเภอ
- (๔) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้ มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้า
คณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้า
คณะนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๓ การแต่งตั้ง ถอดถอนพระอัครมัย เจ้าอาวาส รอง
เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอื่นเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะ
สงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่
กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

หมวด ๔

นิกกรรมและการละสมณเพศ

มาตรา ๒๔ พระภิกษุจะต้องรับนิกกรรมกตอเมอ กระทำ การล่วง
ละเมิดพระธรรมวินัย และนิกกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิกห-
กรรมตามพระธรรมวินัย

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๔ มหาเถรสมาคม มีอำนาจตรา
กฎหมายมหาเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลงนิกห-
กรรมเป็นไปโดยถูกต้อง ด้ตรวจรวดเร็วและเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็น
การชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะ กำหนดใน กฎหมายมหาเถรสมาคมให้
มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ตำแหน่งใด เป็นผู้ มี อำนาจลง
นิกกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กับทั้งการกำหนดให้
การวินิจฉัยการลงนิกกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย

มาตรา ๒๖ พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำ
วินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิกกรรมให้ด้ก ต้องด้กภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับ
แต่เวลาที่ไต่ทราบบาคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๗ พระภิกษุรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมไม่ถึง
ให้สึก ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น หรือประพฤติดองละเมิดพระธรรมวินัย
เป็นอาชญา หรือไม่ตั้งกตอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งกับทั้งไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
มหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยและมีคำสั่งให้พระภิกษุนั้น สละ สมนเพศ
เสียได้

พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้ สละ สมนเพศ ตาม ความใน วรรค ก่อน
ต้องสึกภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๘ พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึง ที่ สุด ให้ เป็น บุคคล
ล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้ถึงที่สุด

มาตรา ๒๙ พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิด
อาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ ปลดปล่อย
ชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม
หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวสารับตัวไปควบคุม หรือ
พระภิกษุนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจ
จัดดำเนินการให้พระภิกษุนั้น สละ สมนเพศเสียได้

มาตรา ๓๐ เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำ
พิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติ
การให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระ
ภิกษุนั้น สละ สมนเพศ เสียได้ และให้ รายงานให้ศาลทราบถึงการ สละ
สมนเพคนั้น

หมวด ๕

วัด

มาตรา ๓๑ วัดมีดังต่อไปนี้

- (๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
- (๒) สำนักสงฆ์

มาตรา ๓๒ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นค่าส่งมอบที่ดิน

มาตรา ๓๓ ทวัดและที่ธรณีสงฆ์วัด มณฑล

- (๑) ทวัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น
- (๒) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด
- (๓) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้ขอทศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระ

ค่าส่งนา

มาตรา ๓๔ ทวัดและที่ธรณีสงฆ์จะโอนกรรมสิทธิ์ได้แต่โดยพระราชบัญญัติ และห้ามมิให้บุคคลโดยอายุความชนต่อดูกบวดีในเรือทรัพย์สินอันเป็นทวัดและที่ธรณีสงฆ์

มาตรา ๓๕ ทวัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา ๓๖ วัดหนึ่งใหม่เจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการดมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จดกิจการและค่าสังฆมบัติของวัดให้เป็นไป
ด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ทมิทอยู่ หรือพำ
นักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อ
บังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพ
ชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล
มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้า
ไปอยู่อาศัยในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่ อยู่ในโอวาท ของเจ้าอาวาส
ออกไปเสียจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ทมิทอยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำ
งานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑบทหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิต
หรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤตผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้ สั่ง โดย ชอบด้วยพระ
ธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถร
สมาคม

มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่ อาจปฏิบัติ
หน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้า
อาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด ๖

ศาสนสมบัติ

มาตรา ๔๐ ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท

(๑) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง

(๒) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อกำหนดให้อาการกรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๑ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลางด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคสอง หรือมาตรา ๔๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

มาตรา ๔๓ ผู้ใด

(๑) หมกฉ้อโกงที่จะได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยต้อง ปาราชิกมาแล้วแต่มารับบรรพชาอุปสมบทโดยปิดบังความจริง

(๒) ต้องปาราชิกแล้วไม่ละการแต่งกายอย่างเพศบรรพชิต

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

มาตรา ๔๔ ผู้ใดได้ความคณะสงฆ์ไทย อันอาจก่อให้เกิดความ
เดือดร้อนหรือความแตกแยก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือ
จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

หมวด ๘

เบ็ดเตล็ด

มาตรา ๔๕ ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใน
การปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประ
มวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๖ การ ปกครอง คณะสงฆ์อื่น นอกจาก คณะสงฆ์ไทยให้
เป็นไปตามกฎกระทรวง

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. กนะรเวต

นายกรัฐมนตรี

คำอธิบาย

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

โดย

นายสมภาษ กุญชร

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยลักษณะการปกครองคณะสงฆ์

กฎหมายว่าด้วยลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปราบกฏว่าได้อตราประกาศใช้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรในรัชกาลที่ ๕ คือ พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ก่อนแต่จะมีการเรียบเรียงเป็นหนังสือ โอวาทานาคำนี้ ใช้เป็นดังฆาตบัตรบังคับแก่สังฆมณฑลเป็นสำคัญทั่วไป การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยนั้นพระองค์สมเด็จพระญาณนอยรูปอาคัยพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครอง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นในสังฆมณฑล อาคัยอธิกรณ์สมเด็จพระสังฆราช ตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระบรมศาสดา ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงหยิบยกเอามาทรงอธิบายไว้ในวินัยมูเลม ๑ กณฑ์ที่ ๘ หน้า ๒๒๔ ว่า ภิกษุผู้ลามก จะได้ขอหาความให้ภิกษุอื่นเหมือนกัน เช่น เมตตยาภิกษุและภุมมชกภิกษุได้แต่นางเมตตยาภิกษุให้เหตุผลฟ้องไล่ความท่านพระพุทโธมุตตบตรต่อพระบรมศาสดา เมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้นแล้ว ควรได้รับการวินิจฉัยของท่านผู้รู้จริงหรือไม่จริงและทำ

ตามธรรมเนียมไม่เห็นความรังเกียจจะพึงเป็นไปในสิ่งนั้น เป็นเหตุแต่กลัว
ไม่ปรองดอง เมื่อท่านผู้ใดวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว ก็ขู่ทวงหลายครั้งฟังตาม
ความเห็นของตนเองไม่ได้ เพราะตนเองในด้ามคอกไม่เห็นนั้น ก็ไม่มี
อำนาจจะวินิจฉัยได้ จึงเห็นได้ว่า ก่อนแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้
ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ การปกครองคณะ
สงฆ์ในประเทศไทยเรา ปกครองโดยพระวินัย เพื่อพระวินัยชรอยใน
ลัทธิเหล่านั้นพระสงฆ์จะมีน้อยรูปกระมัง.

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มาตรา ๒
บัญญัติให้ยกเลิกบรรดากฎหมายแบบแผน ประเพณี ทศด ขวางต่อ พระราช
บัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มิให้ใช้ต่อไป ผู้เขียนเห็นว่า
บรรดากฎหมายที่ให้ยกเลิกไม่ใช่ในมาตรา ๒ คงจะเกยด้วยกฎหมายอื่น แต่
ในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติดังกล่าวหมวด ๒ ว่าด้วย
เจ้าคณะใหญ่ มาตรา ๓ พระราชบัญญัตินี้ไม่เกยด้วยนิกายสงฆ์กิจ และ
ลัทธิเฉพาะในนิกายนั้น เว้นแต่การปกครองอันเป็นลัทธิทั่วไปในนิกายทั้ง
ปวง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น กฎหมายไม่บัญญัติลงดา
กาวกายการปฏิบัติสงฆ์กิจของสงฆ์ตามพระวินัย ตามลัทธินิกายของแต่ละ
ลัทธินิกาย ให้สงฆ์ประพฤติกระทำการดังกิจตามพระวินัย เป็นการเทอดทูน
พระธรรมวินัยซึ่งเป็นศีลธรรมอันดีอยู่แล้วให้ดังก้อง

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งพระบรมราชโองการให้
ตราขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๓ บัญญัติ
ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้ว
ในพระราชบัญญัติ หรือขัดแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัติเท่าที่ได้อ่านแล้ว

บทยังไม่พบว่า บัญญัติบังคับคณะนักรบ หรือดัทธินิกาย ในการปฏิบัติ
 ดังกิจ ตามพระธรรมวินัย แต่ชวนให้คิดเมื่ออ่านพบข้อตกลงในที่ประ
 ชุมพระเถรานุเถระ ซึ่งประชุม ณ พระตำหนักเพชร วัดบวรนิเวศวิหาร
 ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๔๙๔ ซึ่งมีพระเถรานุเถระเข้าร่วมประชุมทั้ง
 คณะมหานิกายและคณะธรรมยุติกนิกาย เป็นข้อตกลงที่รัฐบาลและ
 คณะสงฆ์มนตรี มีมติรับรอง คือ

(๑) การปกครองส่วนกลาง คณะสงฆ์มนตรีคงบริหารร่วมกัน
 แต่การปกครองบังคับบัญชาให้เป็นไปตามนิกาย

(๒) การปกครองส่วนภูมิภาค ให้แยกตามนิกาย

(๓) ส่วนระเบียบปลีกย่อยอื่น ๆ จะได้ปรึกษากันในภายหลัง

ปรากฏในประมวลมติคณะสงฆ์มนตรี หน้า ๓๖๐ ค้ำแข็ง เรือง
 บริหารการคณะสงฆ์ของคณะธรรมยุติกนิกาย พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งยังคง
 บังคับใช้ในการปกครองบริหารการคณะสงฆ์ในองค์คณะนิกาย อันเป็น
 คณะนิกายใหญ่และมีความสำคัญ เป็นคณะนิกายที่มีความรุ่งเรืองในพุทธ
 คำนวณ อันเป็นคำสอนประจำชาติไทย ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอก
 อัครศาสนูปถัมภกต่างกันแต่เพียงแยกการปกครองตามคณะนิกาย ข้อตกลง
 ในที่ประชุมพระเถรานุเถระดังกล่าว พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕
 มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ และ
 มาตรา ๔ ไม่ได้มีบทบัญญัติให้ยกเลิกข้อตกลงของพระเถรานุเถระ
 ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๔๙๔ ยังคงใช้บังคับในการปกครองบริหารคณะ
 สงฆ์องค์คณะนิกาย จึงแต่ละคณะนิกาย ย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการ
 ถือและในการปฏิบัติพิธีกรรม อันเป็นดังกิจ ตามพระธรรมวินัยสืบไป
 ตลอดพุทธอายุกาลของพระพุทธรูปคำสอน อันเป็นพระศาสดาจารย์แห่งอริย

ของผู้นั้น

ผู้เขียนมีความเห็นเป็นส่วนตัวในฐานะนักนิติศาสตร์ ซึ่งใช้วิชานิติศาสตร์เป็นอาชีพหลักมาเป็นเวลานานปี และยังมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เห็นว่ากฎหมายคณะสงฆ์ทุกฉบับถึงยูน มีบทบัญญัติให้ โครงร่างการปกครองบริหารการคณะสงฆ์ เกือบจะเหมือนกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสมัยตรากฎหมายฉบับนี้ กฎก่อกอบบทบัญญัติในหมวด ๒ ดังกล่าว หมวด ๓ คณะสงฆ์มนตริเหล่านาดอนแต่มอชการและทางปฏิบัติเหมือนกฎหมายรัฐธรรมนูญ ต่างกันแต่ไม่มีการเลือกตั้งสมาชิกดังสภา เหมือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่วนคณะสงฆ์มนตริมอชการและทางปฏิบัติเหมือนคณะรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่างกันแต่ไม่ให้สงฆ์นายกเป็นผู้จัดฟอร์มคณะสงฆ์มนตริ ให้สมเด็จพระสังฆราชทรงตั้ง เปิดช่องทางให้สมาชิกดังสภาซึ่งมีอายุพรรษาน้อยโตเถียงพระมหาเถรานุเถระผู้มีอายุได้ ในการประชุมดังสภาตามกติกาทางแห่งกฎหมาย ซึ่งให้สิทธิแกตน ตามความคิดเห็นและความรู้ความสามารท ซึ่งตามพระวินัยพระภิกษุผู้น้อยอายุพรรษา จะต้องเคารพคารวะต่อพระภิกษุผู้มีอายุพรรษาอายุได้ แม้ชว เวลา อุปถัมบท ห้างกันเพียงวินาทีเดียว ภิกษุผู้อุปถัมบทหลังต้องเคารพนับถือไหวกราบภิกษุผู้อุปถัมบทก่อน ยังกวามนผูเขียนซึ่งอยู่ในวงการอันด้นทตกรณเคยได้ พบเห็น สดมา ชิก ดังสภา มี การ วง เตน หา เสงย คัด คำน ว่างดังฆาณัติบางฉบับ ซึ่งคณะสงฆ์มนตริเสนอดต่อดังสภา ให้ตกไปโดยคะแนนเสียงลงมติ ซึ่งตนไม่เห็นด้วยเป็นต้น เป็นดังซึ่งพระภิกษุในพระธรรมวินัยนไม่พึงกระทำ แต่จะตำหนิท่านได้อย่างไร เมื่อกฎหมาย

บัญญัติให้สิทธิท่านกระทำ จึงเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตรา
 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ขึ้น โดยคำแนะนำและยินยอม
 ของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม
 ๒๕๐๖ และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๙๔ มอบอำนาจ
 การปกครองบริหารการคณะสงฆ์ให้แก่กรรมการมหาเถรสมาคม โดยมี
 เล่มเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ตาม
 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มุ่งธรรมมุ่งวินัยเป็น
 หลักการปกครองบริหาร ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการเหมาะสมและดีที่สุด
 เพราะมหาเถรานุเถระผู้แตกฉานในพระวินัย ย่อมตระหนักในการพิจารณา
 วินิจฉัยอธิกรณ์ และปัญหาต่าง ๆ ทางพระวินัยและการปกครองบริหาร
 ความรังเกียจจะไม่พึงเป็นไปในสงฆ์ ไม่เป็นเหตุแตกร้างไม่ปรองดอง
 ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายชอบที่จะควรฟังตาม จะเอาตามความคิดเห็นของตน
 ไม่ได้ เพราะตนเองในสำนักนี้ พระธรรมวินัยจะรุ่งเรืองอยู่ได้นาน
 พระบรมศาสดา มีพระพุทธประสงค์ จะทรงมอบการปกครองคณะสงฆ์ไว้
 แก่สงฆ์ ไม่ปล่อยให้บุคคลเป็นอิสระ จึงทรงพระอนุญาตให้สงฆ์เป็นผู้ทำ
 กิจนั้น ๆ อันเนื่องด้วยการปกครองคณะ เป็นต้นว่ารับคนอุปสมบท อันเป็น
 ทางเกิดแห่งกิจจาธิกรณ์ กิจคือการปกครองบริหารการคณะก็เป็นกิจจา-
 ธิกรณ์ อันสงฆ์พึงกระทำโดยสงฆ์ เพื่อสงฆ์ ให้ต้องตามดำรัสที่พระพุทธ
 เจ้าตรัสแก่พระอานนทเถรเจ้าไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “โย โว อานนท
 มยา เทสิโต ปณฺณตฺโต ธมฺโม จ วินโย จ โส โภ มม อจฺจเยน สฺตถา”
 ความว่า “ดูก่อนอานนท ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว นั้น
 แด จักเป็นคำสอนของพวกเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา” ดังนี้

หมวด ๒

สมเด็จพระสังฆราช

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๕ บัญญัติถวาย
พระราชอำนาจแด่องค์พระมหากษัตริย์ เอกอัครราชูปถัมภก ให้ทรง
สถาปนาสมเด็จพระสังฆราชได้ตามพระราชอัชฌาศัย พระองค์จะทรง
สถาปนาสมเด็จพระราชาคณะองค์ใด เป็นสมเด็จพระสังฆราช สกลมหา
สังฆปริณายก ย่อมทรงเป็นอิสระที่จะทรงเลือกและทรงสถาปนาได้ เมื่อ
ต้องตามพระราชอัชฌาศัย

มาตรา ๑๑ สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) มรณภาพ
- (๒) พ้นจากความเป็นภิกษุ
- (๓) ลาออก
- (๔) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

มาตรา ๑๒ ผู้เขียนหมึกความเห็นด้วยความเคารพว่า อนุมาตรา (๑) (๒)
(๓) น่าจะบัญญัติคำว่า (๑) ดันพระณัม (๒) ทรงพ้นจากความเป็นพระ
ภิกษุ (๓) ทรงลาออก และในตอนต้น หากจะบัญญัติคำว่า “สมเด็จพระ
สังฆราชทรงพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ....” จะสมพระเกียรติในฐานะที่ทรง
สถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช มีฐานันดรศักดิ์เทียบเท่าเชอพระราชวงศ์
ชั้นหม่อมเจ้า ใช้คำแทนพระนามว่า เจ้าพระบาท และใช้คำแทนชื่อผู้ทูลว่า
เกล้ากระหม่อม ตามราชาศัพท์ จึงเมื่ออ่านมาตรา ๑๑ แล้วเข้าใจดี แต่มี
ผู้ถามผู้เขียนหลายท่าน ผู้เขียนได้ตอบไปว่า อาจถือว่า อ่านเข้าใจความ

เป็นอันใช้ได้ ผู้ร่างอาจมีความมุ่งหมายเพียงนั้น จึงเขียนตอบผู้ถามไว้ในคำอธิบาย.

นอกจากบทมาตราที่โดยกชนอธิบายแล้ว บทมาตราอื่นบัญญัติได้เข้าใจง่าย ไม่จำเป็นต้องอธิบาย.

หมวด ๓

มหาเถรสมาคม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หมวด ๒ มาตรา ๑๒ ถึงมาตรา ๑๙ บัญญัติเกี่ยวกับมหาเถรสมาคม มาตรา ๑๒ สืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และเจ้าพระยาอภัยภูเบศรซึ่งสืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่ต่ำกว่าสี่รูปและไม่เกินแปดรูปเป็นกรรมการ สืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรตามทำเนียบสมณศักดิ์กรม ๔ องค์เท่านั้น เว้นสืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรซึ่งพระองค์หนึ่ง คือ สืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศร สืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศร สืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ว่าง) ขณะเขียนหนังสือเพียง ๓ องค์เท่านั้น สืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรกฎหมายบัญญัติบังคับให้ต้องเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมทุกองค์ แต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรนั้นกฎหมายบัญญัติถวาย พระอำนาจให้ สืบแต่เจ้า พระอภัยภูเบศร ทรง แต่ง ตั้ง เป็น กรรมการมหาเถรสมาคม สืบแต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรจะทรงแต่งตั้งองค์ใดเป็น กรรมการมหาเถรสมาคมหรือไม่แล้วแต่พระอภัยภูเบศร แต่ตามความเข้าใจของผู้เขียน น่าจะทรงแต่งตั้งเจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม แต่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรนั้นเจ้าพระยาอภัยภูเบศรไม่มี กิตติคุณทรง แต่งตั้งเจ้าพระยาอภัยภูเบศรบรรพตดัดตนตามลำดับ บทมาตราอื่นอ่านแล้วเข้าใจจึงไม่เขียนอธิบาย.

หมวด ๕

วัด

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หมวด ๕ วัดและวัด
ขอเขียนอธิบายเฉพาะมาตรา ๓๕ ท้องและที่ธรณีสัณฐานซึ่งไม่
อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี มาตรา ๕ เป็นบทบัญญัติให้ความ
คุ้มครองท้องและที่ธรณีสัณฐานดังต่อไปนี้ เป็นที่ธรณีสัณฐานที่ศาลจะพิพากษา
บังคับคดีมาขายทอดตลาดหรืออย่างใดอย่างหนึ่งมิได้ เป็นที่ธรณีสัณฐาน
ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับ วัดจะเป็นโจทก์หรือจำเลยในศาลราชอาณาจักร
ศาลจะพิพากษา บังคับ และยึดที่ดินและที่ธรณีสัณฐานจะโอนกรรมสิทธิ์ได้
แต่โดยพระราชบัญญัติ แต่ไม่ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองที่วัดและที่ธรณีสัณฐาน
ดังที่เป็นที่ธรณีสัณฐานซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี วัดใดเป็นหน
ถูกฟ้องแพ่ง อาจบังคับคดียึดเอาที่ดินและที่ธรณีสัณฐานมาขายทอดตลาดได้
จนแก่เจาหนี้ผู้ชนะคดีได้ แต่ตามมาตรา ๓๕ ไม่มีทางจะบังคับได้ จึงเห็นว่า
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้ความคุ้มครองแก่ที่ธรณีสัณฐานของ
วัดเป็นพิเศษ.

หมวด ๕

เบ็ดเตล็ด

เนื่องจากผู้เขียนมีงานเต็มมือ และเวลาเหลือไม่มากนักจะถึงวันพระ
ราชทานเพลิงศพ เกรงจะจัดพิมพ์หนังสือไม่ทันงานพระราชทานเพลิงศพ
สมเจตนาของผู้เขียน จึงไม่สามารถจะเขียนอธิบายทุกมาตราได้ จึงให้ขอ
หมวด ๕ สรุปท้ายว่าเบ็ดเตล็ด คือเก็บโน้มนัดนี้หนอยมาเขียนลงไว้ เพื่อมิ

โห้หมอบกพร่องมากเกินไปจนได้สำหรับผู้เขียนซึ่งมีความรุ่มรวย
 เขียนเอง เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นไวยาวัจกรวัดราชาธิวาสวิหาร
 อำนาจหน้าที่จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ของวัด ราชาธิวาส วิหาร ทุกประการ
 ตลอดจนการดำเนินคดีแทนวัด การแต่งตั้งผู้เขียนเป็นไวยาวัจกร ผู้แต่งตั้ง
 ได้มีหนังสือแจ้งต่อกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการทราบเป็นทาง
 การ เมื่อผู้เขียนเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลราชอาณาจักหลายคดี และ
 ผู้เขียนต้องเป็นจำเลยในนามวัดและแทนเจ้าอาวาสหลายคดี ล้วนมากจนจะ
 แรกกลับมาแพคดี ๆ หนึ่ง ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้เขียนไม่
 ปิดอาคารแต่ตมภ์หนังสือแต่งตั้งให้เป็นไวยาวัจกร ศาลให้เวลาผู้เขียนปิด
 อาคารแต่ตมภ์ตามประมวลรัษฎากร ผู้เขียนยืนยันไม่ยอมปิด ศาลจึงพิพาก
 ษายกฟ้องวัดโดยผู้เขียนโจทก์ อ้างว่าผู้เขียนศาลให้ปิดอาคารแต่ตมภ์แต่
 ไม่ยอมปิดยกฟ้อง วัดโดยผู้เขียนอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน วัด
 โดยผู้เขียนฎีกา ขณะนั้นกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาของศาล
 ฎีกา ซึ่งผู้เขียนประสงค์จะให้เป็นบรรทัดฐานต่อไป ก่อนยื่นฎีกา พระ
 ราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ประกาศใช้ และมีบทบัญญัติไว้ใน
 มาตรา ๒๓ ว่า “การแต่งตั้ง ถอดถอนพระอัครมหาเถร เจ้าอาวาส รอง
 เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอื่นเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะ
 สงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ
 ที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม” จึงตั้งปัญหากรณีแต่งตั้งไวยาวัจกร
 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๕๖ บัญญัติไว้แต่ไว
 ยาวัจกร กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ แต่ไม่มีบทบัญญัติการแต่งตั้งถอด
 ถอนไว้ ศาลเลยตีความว่า ไวยาวัจกร เป็นตัวแทนของเจ้าอาวาส มิใช่
 ตัวแทนของวัดซึ่งเป็นนิติบุคคล ต้องปิดอาคารแต่ตมภ์ในหนังสือแต่งตั้งให้

เป็นไวยาวัจกร ตามประมวลรัษฎากร เพราะหนังสือแต่งตั้งเป็นหนังสือ
มอบอำนาจของเจ้าอาวาส ดังกรณีคดีกล่าวมาแล้วข้างต้น

เนื่อง จากผู้เขียน มีเวลา เขียนคำ อธิบาย พระราช บัญญัติ คณะดังมี
พ.ศ. ๒๕๐๕ บางมาตราเพียงวนเดียว อาจมีการผิดพลาดบกพร่องไม่มาก
ก็น้อย ขอบอกท่านผู้ได้รับแจกหนังสือนี้ ทวงท่านผู้เป็นนักนิติศาสตร์หรือไม่ก็
ตามได้โปรดให้อภัยแก่ผู้เขียนซึ่งน้อยในความรู้และปัญญา แต่ด้วยเจตนา
อันแรงกล้าที่เขียนเพื่อให้ทันแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ ท่านพระครู
โองาสวตวรรษ (ชำ โสติปาตเถร) อาจารย์ผู้เขียนมีความเคารพนับ
ถือเลื่อมอบิดา.

